

هو العليم

دستورات آیت‌الحق

مرحوم سید علی قاضی رضوان‌الله‌علیه

در ماه‌های رجب، شعبان و رمضان

برگرفته از آثار:

حضرت علامه آیت‌الله حاج سید محمدحسین حسینی طهرانی
رضوان‌الله‌علیه

بسم الله الرحمن الرحيم

مرحوم آیت الله حاج سید علی قاضی در وصیتی که به شاگردان خود در سه ماه رجب و شعبان و رمضان دارد می فرماید:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى الرَّسُولِ الْمُبِينِ وَزَيْرِهِ الْوَصِيِّ الْأَمِينِ وَأَبْنَائِهَا الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ وَالذَّرِيَّةِ الطَّاهِرِينَ وَالْخَلَفِ الصَّالِحِ وَالْمَاءِ الْمَعِينِ صَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ.»

«حمد مختصّ ذات اقدس پروردگار عالمیان است. و صلوات و سلام خدا و فرشتگان مقرب و همه جهانیان، بر فرستاده آشکار او، و بر وزیر و وصیّ امین آن حضرت، امیرالمؤمنین، و بر فرزندان آن دو بزرگوار که خلفای راشدین و راه یافتگان و راهنمایان به حقّ و صراط مستقیم، و ذریه طاهرین آنان می باشند باد. و درود و سلام بر خلف صالح و جانشین به حقّ و شایسته آنها باد که آب گوارا بر کام تشنه امت و شیعیان می باشند، صَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، درود و سلام خداوند بر همه آنان باد.»

1- تَنَبَّه! فَقَدْ وَافَتْكُمْ الْأَشْهُرُ الْحُرْمُ *** تَيَقَّظْ لِكَي تَزِدَادَ فِي الرَّادِ وَ اغْتَنِمْ

«۱- آگاه و متوجه باش! که ماه های حرام (رجب و شعبان و رمضان که در نزد اهل عرفان ماه های حرام اند) از راه رسید؛ بیدار باش! تا اینکه برای مسافرت خویش توشه برداری، و این فرصت را از دست مده و غنیمت بشمار.»

2- فَقُمْ فِي لَيَالِهَا وَ صُمْ مِنْ نَهَارِهَا *** لِشُكْرِ إِلَهٍ تَمَّ فِي لُطْفِهِ وَ عَمَّ

«۲- شب های آن را به بیداری و روزهای آن را به روزه گرفتن سپری نما، به شکرانه اینکه خداوند لطف خویش را عام و شامل همگان فرموده است.»

3- وَ لَا تَهْجَعَنَّ فِي اللَّيْلِ إِلَّا أَقَلَّهُ *** تَهْجَدُ؛ وَ كَمْ صَبَّ مِنَ اللَّيْلِ لَمْ يَنَمْ

«۳- و شب را جز به مقدار کمی استراحت و خواب سپری مکن، و نماز شب را به نحو تهجد و بیدار و خواب به جای آور (یعنی چند رکعتی نماز بخوان و مقداری بخواب و سپس بیدار شو، و به همین ترتیب عمل نمای تا نافله شب پایان پذیرد؛) و چه بسیارند عاشقانی که هرگز در شب نمی خوابند!»

4- وَ رَتَّلْ كِتَابَ الْحَقِّ وَ اقْرَأْهُ مَکَثًّا *** بِأَحْسَنِ صَوْتٍ نَوْرُهُ يُشْرِقُ الظُّلُمَ

«۴- و کتاب حق را تلاوت نمای و آن را با بهترین صوت و زیباترین نغمه و آرام آرام قرائت کن؛ چراکه ظلمت ها و کدورت ها را تبدیل به نور و روشنایی می نماید.»

5- فَلَمْ تُحِطْ بِلَ لَمْ يُحِطْ بِمِثْلِهِ *** وَ أَخْطَأَ مَنْ غَيْرَ الَّذِي قُلْتَهُ زَعَمَ

«۵- پس تو بهره‌مند نشدی، بلکه هیچ‌کس از چیزی به مانند قرآن بهره نبرده است! و هرکس غیر از گفته مرا بگوید سخت در اشتباه فرو رفته، مرتکب خطا گردیده و گمان او گمان باطلی خواهد بود.»

6- وَ سَلَّمَ عَلَى أَصْلِ الْقُرْآنِ وَ فَصْلِهِ *** بَقِيَّةَ آلِ اللَّهِ، كُنْ عَبْدَهُ السَّلَامَ

«۶- و سلام بفرست بر اصل قرآن و فصل آن (که مقصود محمد و آل محمد صلوات‌الله‌علیهم‌اجمعین هستند) که آنان باقی‌ماندگان آل‌الله می‌باشند، و در برابر آنان عبد محض و تسلیم و بدون اراده باش.»

7- فَمَنْ دَانَ لِلرَّحْمَنِ فِي غَيْرِ حُبِّهِمْ *** فَقَدْ ضَلَّ فِي انْكَارِهِ أَعْظَمَ النِّعَمِ

«۷- هر کسی که در غیر حب آنها خود را در ذمه خداوند رحمان درآورد و به اندازه ذره‌ای از محبت غیر آنها در دل راه دهد، او محققاً گمراه شده و منکر نعمت ولایت آنان گردیده؛ و در این انکار خود، نعمت‌های پروردگارش را از دست داده است.»

8- فَحُبُّهُمْ حُبُّ الْإِلَهِ اسْتَعِذْ بِهِ *** هُمُ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى فَبِالْعُرْوَةِ اعْتَصِمْ

«۸- پس محبت به آنها محبت به خداوند است و در این صورت تو خود را در پناه حب خداوند درآور؛ ایشان ریسمان مستحکم الهی هستند، پس به این ریسمان چنگ بزن.»

9- فَلَا تَكْ بِاللَّاهِي عَنِ الْقَوْلِ وَ اعْتَبِرْ *** معانیه کی تَرْقَى إِلَى أَرْفَعِ الْقِمَمِ

«۹- و درباره قرآن کوتاهی مکن، و آن را از روی لهو و لعب قرائت منمای و در معانی آن دقت کن تا به واسطه دقت در قرآن به بالاترین ذروه از قُللِ مجد و شرف نائل آیی.»

10- عَلَيْكَ بِذِكْرِ اللَّهِ فِي كُلِّ حَالَةٍ *** وَلَا تَنْ فِيهِ لَا تَقُلْ كَيْفَ ذَا وَ كَمْ!

«۱۰- و در هر حال بر تو باد به ذکر و یاد خدا؛ و مبدا کوتاهی کنی در قرائت قرآن و ذکر پروردگار! و هیچ‌گاه در این مورد عذر نیاور که: چگونه و چه مقدار به یاد او باشم. (یعنی اشتغال به امور دنیوی و تراکم شواغل و مشاغل تو باعث نشود که در این دو مهم، سستی و تکاهل ورزی و آن را به عنوان عذر برای خویش تلقی نمایی.)»

11- فَهَذَا حِمَى الرَّحْمَنِ فَادْخُلْ مُرَاعِيَا *** لِحُرْمَاتِهِ فِيهَا عَظْمُهُ وَ النَّزَمُ

«۱۱- این ماه‌ها (رجب و شعبان و رمضان) قرقگاه‌های خداوند است؛ پس در این قرقگاه داخل شو، اما حرمت آن را پاس بدار و آنها را معظم داشته، ملتزم به رعایت آداب آن باش.»

12- فَمَنْ يَعْتَصِمَ بِاللَّهِ يَهْدَ صِرَاطَهُ *** فَإِنْ قُلْتَ رَبِّيَ اللَّهُ يَا صَاحِبَ فَاسْتَقِمْ

«۱۲- پس هر کسی که به خداوند معتصم شود (دست به دامان رحمت و جمال و جلال او دراز نماید و

به ریسمان او چنگ بزند) خود را در صراط او می‌یابد. و اگر گفتی: «رَبِّی اللّٰه»، ای گوینده، روی این کلام ایستادگی نمای و دست از آن بردار!»

«قَالَ عَزَّ مِنْ قَائِلٍ: (وَمَنْ يَعْصِمُ بِاللّٰهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ).^۱

وَقَالَ: (وَوَاسْتَقَمَّ كَمَا أَمَرْتُ).^۲

وَقَالَ جَلَّ جَلَالُهُ الْعَظِيمُ: (إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَفْهُمُوا تَنْزَلَ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ).^۳

«خداوند عزیز می‌فرماید:

«و هر کسی که اعتصام به خدا پیدا کند، به‌راستی در صراط مستقیم و راه راست هدایت شده است.»

و نیز فرموده است:

«به آنچه که مأموریت یافتی پایداری و استقامت نما.»

و نیز پروردگار که دارای جلال و مجد و عظمت است، می‌فرماید:

«به‌راستی آن کسانی که بدین معنی اقرار نمودند که: ”پروردگار ما اللّٰه است“، و پس از این اقرار و اعتراف،

استقامت و پایداری را پیش‌ه خود ساختند، ملائکه پروردگار بر آنها فرود می‌آیند.»

إِنْتَبِهُوا إِخْوَانِي الْأَعْزَّة - وَفَقَّكُمْ اللّٰهُ لَطَاعَتِهِ - فَقَدْ دَخَلْنَا فِي حِمَى الْأَشْهُرِ الْحَرِّمِ، فَمَا أَعْظَمَ نِعَمَ الْبَارِي عَلَيْنَا وَ

أَتَمَّ!

«هان ای برادران عزیز و گرامی‌ام - که خدای شما را در طاعت خود موفق بدارد - آگاه باشید! متوجه و هشیار باشید که ما در قرقگاه داخل شده‌ایم، و همان‌گونه که در زمین‌های حَرَم باید از محرمات اجتناب نمود و ارتکاب یک سلسله اعمالی که در غیر حَرَم جرم نیست در آنجا جرم محسوب می‌شود، در این ماه‌ها هم که قرقگاه زمانی محسوب می‌شود چنین است و باید با هشیاری و مواظبت در آن وارد شد، و به همان نحو که در قرقگاه مکانی که حَرَم است، انسان به کعبه نزدیک می‌شود، در این ماه‌ها هم که قرقگاه زمانی است، انسان به مقام قرب خداوند می‌رسد. پس چقدر نعمت‌های پروردگار بر ما بزرگ و تمام است! و او هرگونه نعمتی را بر ما تمام نموده است!»

فَالْوَاجِبُ عَلَيْنَا قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ: التَّوْبَةُ بِشُرُوطِهَا اللَّازِمَةِ وَصَلَوَاتِهَا الْمَعْلُومَةِ.

«پس حال که چنین است، قبل از هر چیز آنچه که بر ما واجب و لازم است، توبه‌ای است که دارای

^۱ سورة آل عمران (۳)، ذیل آیه ۱۰۱.

^۲ سورة شوری (۴۲)، قسمتی از آیه ۱۵.

^۳ سورة فصلت (۴۱)، صدر آیه ۳۰.

شرایط لازمه و نمازهای معلومه است. (مقصود همان دستور توبه‌ای است که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در ماه ذوالقعدة الحرام داده‌اند و در کتب ادعیه مثل مفاتیح الجنان آمده و چهار رکعت نماز دارد.)^۱

ثُمَّ الْإِحْتِمَاءُ مِنَ الْكِبَائِرِ وَالصَّغَائِرِ بِقَدْرِ الْقُوَّةِ.

«و پس از توبه، واجب‌ترین چیز بر ما پرهیز از گناهان صغیره و کبیره است تا جایی که توان و قدرت و استطاعت داریم.»

فَلَيْلَةُ الْجُمُعَةِ أَوْ يَوْمَ الْأَحَدِ تُصَلُّونَ صَلَاةَ التَّوْبَةِ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ أَوْ نَهَارَهَا؛ ثُمَّ تُعِيدُونَهَا يَوْمَ الْأَحَدِ فِي الْيَوْمِ الثَّانِي مِنَ الشَّهْرِ.

«پس (ای برادران عزیز) دستور توبه را در شب جمعه اول ماه رجب یا روز جمعه، و یا روز یکشنبه آن، انجام داده نماز توبه را بخوانید؛ سپس آنها را در روز یکشنبه دوم همان ماه تکرار و اعاده نمایید.»

ثُمَّ تَلْتَزِمُونَ الْمَرَاقَبَةَ الصَّغْرَى وَالْكُبْرَى وَالْمُحَاسَبَةَ وَالْمُعَاتَبَةَ بِمَا هُوَ أُخْرَى. فَإِنَّ فِيهَا تَذَكُّرَةً لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَتَذَكَّرَ أَوْ يَخْشَى.

«سپس ملتزم شوید به مراقبه، چه مراقبه صغری (بازداشتن نفس از آنچه که خداوند بدان راضی نیست) و چه مراقبه کبری (نگاه داشتن دل از آنچه محبوب نمی‌پسندد).

و نیز خود را وادار به محاسبه (حساب کشیدن از نفس) و معاتبه (سرزنش نمودن در صورت لغزش) و معاقبه (تنبیه نمودن نفس در صورت ارتکاب خلاف) به آن چیزی که شایسته و سزاوار است نمایید.

پس برآستی هر کسی که در صدد متذکر شدن به ذکر حق و در مقام خشیت از ذات اقدس حضرت حق متعال بوده باشد می‌تواند از راه مراقبه و محاسبه و معاتبه و معاقبه متذکر گردد.»

ثُمَّ أَقْبِلُوا بِقُلُوبِكُمْ وَادَّوُوا أَمْرَاضَ ذُنُوبِكُمْ وَهَوِّنُوا بِالِاسْتِغْفَارِ خُطُوبَ عُيُوبِكُمْ.

«پس از این مرحله، با دل‌های خود به خداوند رو آورده، بیماری‌های گناهانتان را معالجه و مداوا نمایید و به وسیله استغفار، بزرگی و سنگینی عیوب خود را کاهش دهید.»

وإِيَّاكُمْ وَهَتَاكَ الْحُرْمَاتِ! فَإِنَّ مِنْ هَتَاكَ وَإِنْ لَمْ يَهْتِكِ الْكَرِيمُ عَلَيْهِ فَهُوَ مَهْتُوكٌ.

^۱ مرحوم محدث قمی (ره) در فصل پنجم که در اعمال ماه ذی‌القعدة است گوید:

«و کیفیت آن، چنان است که در روز یکشنبه غسل کند و وضو بگیرد و چهار رکعت نماز گزارد؛ در هر رکعت حمد یک مرتبه، و

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ سه مرتبه، و معوذتین یک مرتبه، پس استغفار کند هفتاد مرتبه و ختم کند استغفار را به «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا

بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» پس بگوید: «يَا عَزِيزُ يَا غَفَّارُ أَغْفِرْ ذُنُوبِي وَذُنُوبَ جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ».

فقیر گوید: ظاهر آن است که این استغفار مذکور و دعای بعد را، بعد از نماز باید بجا آورد. (محقق)

«و پرهیزید از اینکه حریم الهی را بشکنید و پرده‌های حجاب را بالا زده، حرمت حَرَم را هتک نمایید. زیرا به راستی چنین شخصی در نظام تکوین بی آبرو و مهتوک است؛ گرچه خداوند کریم از روی کرمش، به حسب ظاهر آبروی او را حفظ نماید؛ و همین جزای اوست و نیازی به مجازات پروردگار ندارد.»

وَأَنْتِ يُرَجَى النَّجَاةُ لِقَلْبٍ ارْتَبَكَتَ فِيهِ الشُّكُوكُ، حَتَّى يَسْلُكَ سَبِيلَ الْمُتَّقِينَ وَيَشْرَبَ مِنَ الْمَاءِ الْمَعِينِ مَعَ الْمُحْسِنِينَ؟! وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى نَفْسِي وَأَنْفُسِكُمْ وَهُوَ خَيْرُ مُعِينٍ.

«و کجا امید نجات است برای دلی که شبهات وارد آن شده، در او نفوذ نموده است؟! (یعنی یکی از واجبات و لوازم حتمیه سلوک إلى الله، یقین داشتن به مبدأ و معاد و حقانیت طریق و شیخ و استاد است؛ و در صورت پیدایش کمترین شک و تردیدی سالک خودبه خود از حرکت باز می ماند. بنابراین محال است با وجود شک، سالک از مهلکه نجات پیدا نماید.) و چنین شخصی هرگز نمی تواند در راه متّقین قدم بردارد، و هیچ گاه قدرت ندارد به مقام محسنین راه یابد و با آنان از چشمه آب گوارا بنوشد. و خداوند تنها محلّ اتّکای من و شماست و او بهترین یار و یاور می باشد.»

دستورات أشهر ثلاثة

و اما دستورالعمل این سه ماه:

۱- عَلَيكُمْ بِالْفَرَائِضِ فِي أَحْسَنِ أَوْقَاتِهَا وَ هِيَ مَعَ نَوَافِلِهَا الْإِحْدَى وَالْخَمْسِينَ.

«۱. بر شما باد به اینکه نمازهای فریضه خود را با نوافل آن که مجموعاً پنجاه و یک رکعت است،^۱ در بهترین اوقاتشان انجام دهید.»

فَإِنْ لَمْ تَتِمَّ كُنُوا فَبِأَرْبَعٍ وَ أَرْبَعِينَ.

«و اگر نتوانستید چهل و چهار رکعت^۲ آن را بجا بیاورید. و إِنْ مَنَعَتْكُمْ شَوَاعِلُ الدُّنْيَا، فَلَا أَقْلَ مِنْ صَلَاةِ الْأَوَّابِينَ.

^۱ مرحوم علامه طهرانی رضوان الله علیه: زیرا نمازهای واجب هفده رکعت است و هریک از آنها دارای نوافل می باشند؛ بدین ترتیب: دو رکعت نافله صبح که وقت آن قبل از نماز صبح است، و هشت رکعت نافله ظهر و هشت رکعت نافله عصر که قبل از ظهر و عصر خوانده می شوند، و چهار رکعت نافله مغرب که وقتش بعد از فریضة مغرب است، و یک رکعت ایستاده و یا دو رکعت نشسته که یک رکعت حساب می شوند و وقتش بعد از نماز عشاء است. و مجموع آنها، بیست و سه رکعت می شوند و یازده رکعت آن هم نافله شب است که جمعاً سی و چهار رکعت می باشند. بدین ترتیب مجموع نوافل و فرائض، پنجاه و یک رکعت می شوند. (انتهی.)

^۲ مرحوم علامه طهرانی رضوان الله علیه: بدین صورت که چهار رکعت از عصر و دو رکعت از مغرب و وُتیره [نافله عشاء] که مجموعاً هفت رکعت می باشد حذف شود. (انتهی.)

«چنانچه باز هم شواغل دنیا شما را بازداشت، حتماً نافله ظهر را که به او «صلاة أوّابین» می گویند، انجام بدهید.

و نماز ظهر را هم در وقت فضیلت انجام دهید که در قرآن بدان تأکید شده و مراد از ﴿الصَّلَاةَ الْوُسْطَى﴾ همان نماز ظهر است.»

2- و أَمَّا نَوَافِلُ اللَّيْلِ فَلَا مَحِيصَ مِنْهَا عِنْدَ الْمُؤْمِنِينَ! وَالْعَجَبُ مِمَّنْ يَرُومُ مَرْتَبَةً مِنَ الْكَمَالِ وَهُوَ لَا يَقُومُ اللَّيْلَ! وَ مَا سَمِعْنَا أَحَدًا نَالَ مَرْتَبَةً مِنْهُ إِلَّا بِقِيَامِهَا.

۲. و اما در مورد نافله شب به خصوص باید بدانید که: انجام دادن آن در نظر مؤمنین و سالکان حضرت معبود از واجبات است و هیچ چاره ای جز ایتان آن نیست. و تعجب است از کسانی که قصد رسیدن به مرتبه ای از مراتب کمال را داشته، ولی به قیام شب و انجام نوافل آن بی توجه هستند.

و ما هیچ گاه ندیده و نشنیده ایم که احدی به یک مرحله و مرتبه ای از کمال راه یافته باشد مگر به واسطه برپاداری نماز شب!»

۳- و عَلَيْكُمْ بِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ فِي اللَّيْلِ بِالصَّوْتِ الْحَسَنِ الْحَزِينِ، فَهُوَ شَرَابُ الْمُؤْمِنِينَ.

۳. بر شما باد به قرائت قرآن کریم در نافله های شب که انسان را حرکت داده، سیر او را سریع می نماید و برای او بسیار مفید است. تَغْنَى به قرآن، انسان را به خدا نزدیک می کند! به خلاف غنای محرم که آدمی را به لَهو می کشاند؛ پس تا می توانید در شبها قرائت قرآن کنید، چرا که قرائت قرآن شراب مؤمنین است.»

۴- و عَلَيْكُمْ بِالْإِتِمَامِ الْأَوْرَادِ الْمُعْتَادَةِ الَّتِي هِيَ بَيِّدُ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْكُمْ. وَ السَّجْدَةُ الْمَعْهُودَةُ مِنْ ۵۰۰ إِلَى ۱۰۰۰.

۴. بر شما باد اینکه: به انجام دادن اوراد و اذکاری که هریک از شما به عنوان دستور در دست دارید، ملتزم و متعهد باشید.

و بر شما باد به مداومت سجده یونسیه و گفتن ذکر یونسیه: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾^۱ در سجده از پانصد تا هزار مرتبه.

۵- وَ زِيَارَةُ الْمَشْهَدِ الْمُعْظَمِ الْأَعْظَمِ كُلِّ يَوْمٍ وَ إِيْتَانُ الْمَسَاجِدِ الْمُعْظَمَةِ مَا أَمَكْنَ وَ كَذَا سَائِرِ الْمَسَاجِدِ فَإِنَّ الْمُؤْمِنَ فِي الْمَسْجِدِ كَالسَّمَكَةِ فِي الْمَاءِ.

۵. بر شما باد به زیارت مشهد اعظم (که مراد همان حرم مطهر امیرالمؤمنین و قبر نورانی آن بزرگوار است) و نیز سایر مشاهد مشرفه اهل بیت علیهم السلام و مساجد معظمه مانند: مسجدالحرام، مسجدالنبی، مسجد کوفه، مسجد سهله و به طور کلی هر مسجدی از مساجد؛ زیرا مؤمن در مسجد، همانند ماهی است در

^۱ سورة انبیاء (۲۱)، ذیل آیه ۸۷.

آب دریا!»

۶. و لَا تَتْرَكُوا بَعْدَ الصَّلَاةِ الْمَفْرُوضَاتِ تَسْبِيحَةَ الصَّدِيقَةِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهَا، فَإِنَّهَا مِنَ الذِّكْرِ الْكَبِيرِ. وَ لَا أَقَلَّ فِي كُلِّ مَجْلِسٍ دَوْرَةٌ.

«۶- و هیچگاه پس از نمازهای واجب خود، تسبیحات حضرت صدیقه صلوات الله علیها را ترک ننمایید؛ زیرا این تسبیحات، یکی از انواع «ذکر کبیر» شمرده شده است. [لا اقل بعد از هر نماز یک دوره این تسبیحات را بخوانید!]»

۷. و مِنَ اللَّازِمِ الْمُهِمُّ الدُّعَاءُ لِفَرَجِ الْحَجَّةِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ فِي قُنُوتِ الْوُتْرِ؛ بَلْ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَ فِي جَمِيعِ الدَّعَوَاتِ.

«۷. یکی از وظائف مهم و لازم برای سالک إلى الله، دعا برای فرج^۱ حضرت حجّت صلوات الله علیه در قنوت «وتر» است؛ بلکه باید در هر روز و در همه اوقات و همه دعاها، برای فرج آن بزرگوار دعا نمود.»

۸. و قِرَاءَةُ الْجَامِعَةِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ، أَعْنَى الْجَامِعَةِ الْمَعْرُوفَةِ الْمَشْرُوحَةِ.

«۸. و یکی دیگر از وظائف لازم و مهم، قرائت زیارت جامعه، معروف به «جامعه کبیره» در روز جمعه است.»

۹. و لَا تَكُونُ التَّلَاوَةُ أَقَلَّ مِنْ جُزْءٍ.

«۹. لازم است که قرائت قرآن حتماً کمتر از یک جزء نباشد.»

۱۰. و أَكْثَرُوا مِنْ زِيَارَةِ الْإِخْوَانِ الْأَبْرَارِ؛ فَإِنَّهُمْ الْإِخْوَانُ فِي الطَّرِيقِ، وَ الرَّفِيقُ فِي الْمَضِيقِ.

«۱۰. تا می توانید بسیار به دیدار و زیارت برادران نیکوکار خود بشتابید؛ چرا که به راستی آنها برادرانی هستند واقعی که در تمام مسیر، همراه انسان اند و با رفاقت خویش، آدمی را از کریوهای نفس و تنگناها و عَقَبَاتِ آن عبور می دهند.»

۱۱. و زِيَارَةُ الْقُبُورِ فِي النَّهَارِ غَبًّا وَ لَا تَزُورُوا لَيْلًا.

«۱۱. به زیارت اهل قبور ملتزم باشید، ولی نه به صورت مداوم و همه روزه (مثلاً در هفته، یک روز انجام بگیرد)؛ و نباید زیارت قبور در شب واقع گردد.»

مَا لَنَا ... وَلِلدُّنْيَا! قَدْ عَرَّثْنَا! وَ شَعَلْنَا وَ اسْتَهْوَتْنا وَ لَيْسَتْ لَنَا!

«ما را با دنیا چه کار؟! به راستی دنیا ما را فریب داده، به پستی و ذلت کشانید! ما را از مقام عزت و رفعت پایین آورد! و دنیا پست تر از آن است که برای ما هدف قرار گیرد؛ پس آن را برای اهل دنیا واگذارید.»

^۱ دعای فرج در مفاتیح الجنان آمده است و با این جملات شروع می شود:

«إِلَهِي عَظَمَ الْبَلَاءُ وَ بَرَحَ الْخَفَاءُ....»

فَطَوَّبِي لِرِجَالِ أَعْدَائِهِمْ فِي النَّاسُوتِ وَ قُلُوبُهُمْ فِي اللَّاهُوتِ.... أُولَئِكَ الْأَقْلُونَ عَدَدًا..... وَ الْأَكْثَرُونَ مَدَدًا..... أَقُولُ مَا تَسْمَعُونَ، وَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ.

«پس به به! خوشا به حال آن مردانی که بدن‌های آنان در این عالم خاکی است ولی قلوبشان در عالم لاهوت، یعنی در عالم احدیت و واحدیت و عزّ پروردگار در پرواز می‌باشد.

و این افراد، اگرچه از نظر تعداد بسیار کم هستند، ولیکن از نظر قوّت و مدد و از جهت واقعیت و اصالت و حقیقت دارای اکثریت می‌باشند.

من می‌گویم آنچه را که شما می‌شنوید و از ذات اقدس حضرت حق طلب مغفرت می‌نمایم.» (۱۳۵۷ هـ ق)

[مرحوم علامه طهرانی:] این دستوراتی است که مرحوم قاضی به شاگردان خود داده است، و رفقا این دستورات را در این سه ماه انجام می‌دهند.

البته این اعمال را در حدّ امکان [باید انجام داد]، هر کسی که نمی‌تواند هر روز را روزه بگیرد، حتی‌الامکان پنج روز از رجب و ده روز از شعبان را بگیرد؛ خلاصه به حسب ملاحظه مزاج و قوه و حال و استعداد بگیرد.

و قرائت القرآن در شب علی حدّ القدرة.

اگر می‌توانی نخواب؛ و اگر کسی نمی‌تواند همه شب را نخوابد، «صَبَّ» باشد (صب یعنی جگر سوخته؛ بیدار خوابی کند؛ شب زود بخوابد و سعی کند بیدار خواب کند طوری که بدن استراحت خود را بگیرد.)
مرحوم قاضی اول شب می‌خوابیدند، بعد نماز می‌خواندند و بعد می‌خوابیدند و باز نماز می‌خواندند؛ همین‌طور تا دو ساعت به اذان که دیگر نمی‌خوابیدند. مرحوم آخوند [آیت‌الله ملاحسین قلی همدانی] سه ساعت به اذان صبح بیدار بودند.

اگر نافله شب را به جا نیاورید، فایده ندارد و عرفان معنا ندارد؛ عرفان به عمل است نه به گفتن!^۱
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

^۱ مهر تابناک، ص ۲۲۵.